

REZÜMÉ

Erósz – ideológia – montázs (Dušan Makavejev korai játékfilmjei)

Szerző: TOLNAI Zsófia, esztétika MA. I. évfolyam (zsofiatolnai@gmail.com)

Témavezető: Dr. PÁPAI Zsolt József, egyetemi adjunktus

Intézmény: Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Esztétika Tanszék, Budapest

1961 és 1972 között izgalmas kísérletezés zajlott a jugoszláv filmkészítésben. A rendezők egy új generációja a hétköznapiakból táplálkozva, a legközönségesebb pillanatokon keresztül próbálta megragadni a szocialista rendszer képtelenségeit. A klasszikus zolai naturalizmuson keresztül világitottak rá a jugoszláv csoda hamisságára, arra, hogy az eszményített munkásosztály valójában honnan is indul reggelente.

Dušan Makavejev, a jugoszláv újhullám vezéralakja is bírálta a titói jelszavak és a valóság között feszülő ellentétet. Ám az ő filmjeiben, az isten háta mögött élő, sötét véglények között sorra ragyognak fel a már-már festői szépséggel ábrázolt női karakterek. Dolgozatomban arra keresem a választ, hogy vajon mit üzennek ezek a tündöklő, korukat jóval megelőző hősnők?

Kutatásom célja, hogy rávilágítsak: Makavejev életteli, bátor és lázdó nőalakjai politikai üzenetet hordoznak és a szabadság metaforáiként működnek. Számára a férfiak történelmében a fiatal, szőke nőfigurák képviselik a lázadás motívumát: ők a modern elvek hírnökei, a makavejevi szabadságvágy megtestesítői. A kérdést tartalomelemzés, összehasonlító (film)elemzés és történelmi kutatás (a fekete hullám szerepe, helye a jugoszláv filmtörténetben) módszerével vizsgálom, elsősorban angol, szerb, és horvát nyelvű szakirodalmi források alapján valamint forrásként a rendező 1965 és 1968 között készült első három játékfilmjét.

Azért tartom fontosnak Makavejev hősnőinek felelevenítését, mert úgy érzem, Makavejev témái gyakran napjaink diskurzusaiban is felmerülnek. Számos kérdését ma is feltehetnénk – de sokszor nem tesszük, mivel továbbra is rengeteg a tabutéma. Ezért fontos, hogy időnként emlékeztessenek minket arra: felvehetjük a harcot a tradicionális minták ellen – ahogyan azt Rajka, Izabella és Milena is tette.

Először szeretném röviden bemutatni Dušan Makavejev életútját és filmjeit, majd viszonyítási alapként a női karaktereket a jugoszláv fekete hullám filmjeiben, és végezetül rátérnék Makavejev filmjeinek nőalakjaira: filmbeli szerepükre és vizuális reprezentációjukra.

Kulcsszavak: filmművészet, nőalakok, szabadság, Dušan Makavejev

ABSTRACT

Eros – ideology – montage (Early feature films by Dušan Makavejev)

By Zsófia TOLNAI, Aesthetics MA. 1st year (zsofiatolnai@gmail.com)

Thesis Supervisor: Dr. Zsolt József PÁPAI, Professor

Institution: Eötvös Lóránd University, Faculty of Humanities, Department of Aesthetics, Budapest

Between 1961 and 1972, there was an exciting experimentation in Yugoslav filmmaking. A new generation of filmmakers drew from everyday life to capture the absurdities of the socialist system through the most ordinary moments. Through classic Zola naturalism, they revealed the falsity of the Yugoslav miracle, where the idealised working class really starts in the morning.

Dušan Makavejev, a leading figure of the Yugoslav New Wave, also criticised the contradiction between the slogans and reality. But in his films, among the dark fates behind the backs of gods, one after another, female characters of almost painterly beauty shine. In my thesis, I seek to answer the question: what do these sparkling heroines, well ahead of their time, have to say?

The aim of my research is to show that Makavejev's vivid, courageous and fiery female figures carry a political message and function as metaphors of freedom. For him, the young, blonde female figures in the history of men represent the motif of rebellion: they are the heralds of modern principles, the embodiment of Makavejev's desire for freedom. The question will be examined by means of content analysis, comparative (film) analysis and historical research (the role and place of the Black Wave in Yugoslav film history), primarily on the basis of English, Serbian and Croatian literature and the director's first three feature films made between 1965 and 1968.

I think it is important to revive Makavejev's heroines because I feel that Makavejev's themes are often raised in contemporary discourse. Many of his questions could be raised today - but often are not, as there are still many taboo subjects. It is therefore important that we are reminded from time to time that we can fight against traditional patterns - as Rajka, Izabella and Milena did.

I would like to begin with a brief introduction to Dušan Makavejev's career and his films, then, as a point of reference, to the female characters in the films of the Yugoslav Black Wave, and finally to the female characters in Makavejev's films: their role in film and their visual representation.

Keywords: cinema, female figures, freedom, Dušan Makavejev